

3. Kəsime icazə verilmir:

- şua xəstəliyinin kliniki simptomları aşkar və heyvanın hərarəti yüksək olduqda.

- kəsime göndərilən heyvanların dərisində radionuklidlərin miqdarı icazə həddindən yüksək olduqda.

4. Qamma şuaalanmaya məruz qalmış, lakin şua xəstəliyinin kliniki simptomları üzə çıxmadan kəsilmiş heyvanların əti ümumi qaydada istifadə edilməlidir.

5. Orta və ağır dərəcəli daxili şuaalanmada heyvanların ətinə xəstəliyin kliniki simptomları aşkara çıxanadək istifadə etmək lazımdır. Kəsım üçün ən əlverişli vaxt radionuklidlərin orqanizmə son daxil edildəndən 6 -12 gün arasında olur. Həmin müddətdə orqanizmin yumşaq toxumalarında radioaktivlik 10 və daha artıq dəfə aşağı düşdüyündən kliniki simptomlar üzə

çıxmaya bilər. Daxili şuaalanma zamanı heyvanların ətinə yalnız birinci günlər istifadə etmək mümkündür. Qeyd etmək lazımdır ki, qalxanabənzer vəzi və iri limfa düyünlərini zərərləşdirmək mütləkdir.

Yüngül dərəcəli şua zədələnmələrində heyvanlar ətliyə çirklənmədən 2-3 həftə sonra, yaxud tam sağalandan sonra verilməlidir.

Öldürülmüş heyvanların əti və daxili orqanları radioloji müayinədən keçirilməlidir.

6. Ətdə və daxili orqanlarda radionuklidlərin konsentrasiyası icazə həddindən yüksək olarsa onları «İzotop» xüsusi kombinatına, mümkün olmadığı hallarda isə konservləşdirib, izotopların fiziki parçalanma nəticəsində aktivliyi azalana qədər saxlamaq lazımdır.

ARILARIN ASKOSFERROZU (İLKİN MƏLUMAT)

N.İ. NƏCƏFOV, elmi işçi

Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Baytarlıq İnstitutu

Azərbaycan Respublikası müstəqillik əldə etdikdən sonra Kənd Təsərrüfatında aparılan islahatlar nəticəsində əvvəllər mövcud olan arıçılıq sovxozları ləğv edilərək arıxanalar özəlləşdirilib şəxsi arıçılıq təsərrüfatlarına çevrildi.

Respublikamızda müxtəlif tipli iqlim şəraitinin olması burada arıçılığın inkişafı üçün geniş imkanlar yaradır. Burada müxtəlif cins arıların yetişdirilməsi imkanı genişdir.

Arıçılığın inkişafına və məsuldarlığının artırılmasına ciddi maneçilik törədən amillərdən biri arı xəstəlikləri, o cümlədən arıların askosferoz xəstəliyidir. Bu xəstəlik Respublikanın arıxanalarında geniş yayılsa da hələlik bu xəstəlik Azərbaycanda öyrənilməmişdir. Məhz buna görə də bu xəstəliyi öyrənib ona qarşı mübarizə, tədbirləri hazırlamaq məqsədilə elmi-tədqiqat işlərinə başladım.

Xəstəlik ilk dəfə 1878-ci ildə Çexoslovakiyada qeydə alınmışdır. Bundan başqa xəstəliyə dünyanın bir çox ölkələrində – ABŞ, Kanada, Rusiya, İngiltərə, Qazaxıstan, Özbəkistan, Moldova və digər ölkələrdə rast gəlinir. Xəstəlik arıçılığa böyük

ziyan vurmaqla məhsuldarlığın 50-60% aşağı düşməsinə səbəb olur, becərmənin qarşısını alır və s.

Ona görə də xəstəliyə qarşı müalicə və profilaktika məqsədilə dünya alimləri elmi-tədqiqat işləri aparırlar. Məsələn, Rusiyada 2000-ci ildə B.İ. Maslennikov, N.E. Zenixina, «Pçelka» adlı, tərkibi şam, küknar və sarımsaqdan ibarət ekoloji cəhətdən ziyan-sız peraparat hazırlamışlar ki, bu gün xəstəliyin profilaktika, xüsusilə də müalicəsində işlədilir. Polkovnik M., Sotnikov A, N «Polisot» adlanan, tərkibi müxtəlif amin turşuları, mikro və makroelementlər, vitamin və digər bioloji fəal maddələrdən ibarət peraparat hazırlamışlar.

Azərbaycanda isə bu xəstəliyə qarşı elmi-tədqiqat işləri aparılmamışdır. Doqquz iqlim qurşağında yerləşən, təbiətin müxtəlifliyinə görə seçilən Respublikamızda xəstəliyin epizootik vəziyyətinin öyrənilməsi, müalicə-profilaktika tədbirlərin hazırlanması və s. günün ən aktual məsələlərindən biridir. Bunları nəzərə alaraq Azərbaycanda askosferroza dair tədqiqat işlərinə başlanmışdır. Xəstəlik Azərbaycanın müxtəlif regionlarında, xüsusilə də Qu-

da, Qusar, Şəki, Şamaxı, Astara və s. geniş yayılmaqla arıcılığın inkişafına, məhsuldarlığına öz mənfi təsirini göstərməkdədir.

Azərbaycanın Şimal bölgəsi sayılan Quba, Qusar, Xaçmaz rayonlarında olduğumuz müddətdə Dövlət Baytarlıq İdarəsi mütəxəssisləri ilə söhbət zamanı və arıçılara məxsus arı ailələrinə baxış keçirərkən məlum oldu ki, əsasən burada Sarı Qafqaz, Boz Qafqaz və qarışıq sort arılar geniş yayılmışdır.

Quba sakini, arıçı N. Ağəliyev, A. Heydərov və başqa arıçılara aid 70-80-a qədər arı ailələrinin xəstəliyə şübhəli saydığımız bir neçəsindən müəyyən xəstəliklərə müayinə məqsədi ilə diri və ölü arılardan 100-150 ədəd, şan parçalarından isə (10*15 sm ölçüdə) bir neçə material karton qutuda götürülərək ETBİ-nin arı və balıq xəstəliklərini öyrənən laboratoriyasına gətirildi. Müayinə zamanı arılarda varroatoz, şandakı sürfələrdə isə çürümə və askosferroz aşkar edildi.

Arıçılardan aldığımız məlumata görə arı pətəkləri qışda şəhərdə qapalı yerdə saxlanılır. Yayda isə rayonun müxtəlif kəndlərində bal verən bitki sahələrinə aparılır. Arı ailələri əsasən bir gövdəli yataq pətəklərdə saxlanılır.

Askosferrozun kliniki əlamətləri və baş vermə səbəbləri barədə arıçıların az məlumatı olduğundan müalicənin nə zaman və

hansı preparatlarla aparılmasını bilmədiklərinə yalnız nistatindən istifadə olunur ki, bu da əksər hallarda effekt vermir.

Profilaktiki tədbirlərin vaxtında aparılmadığı üçün bəzi hallarda bu yoluxucu sayılan xəstəlik başqa pətəklərə də sirayət edir.

Arıların məhsul və beçə itkisinin qarşısını vaxtında almaq məqsədilə onlara askosferroz haqqında qısa məlumat vermək yerinə düşər.

Askosferroz arıların geniş yayılmış yoluxucu xəstəliklərindəndir. Törədici «askosfera apis» və ya «perisistus apis» kisəli göbələklər ailəsinə məxsusdur.

Askosferroz sürfənin quruyub ağ təbəşir kimi daşlaşması ilə səciyyələnir. Xəstəliyə 3-4 günlük sürfələr həssaslıq göstərir. Ən çox şanların kənarında olan arı sürfələrində askosferroza rast gəlinir. Sürfə elastikliyi itirir, ağ-boz rəngli kütəyə çevrilərək qovuqcuğun dib hissəsində yerləşir.

Xəstəlik daha çox yağmurlu, soyuq, rütubətli ərazidə, həddən çox antibiotiklər işlətdikdə, varroatoza qarşı süd turşusu, quzuqulağı turşusunu və s. uzun müddət işlətdikdə kəskin surətdə yayılmış olur.

Bundan başqa xəstəliyin profilaktikası üçün arılara düzgün qulluq (qidalanma) baytarlıq-sanitar qaydalarına düzgün və dönmədən əməl edilməsi əsas tələblərdəndir. Göstərilənlərə dair tədqiqatlar davam etdirilir.

МАКРО- И МИКРОСКОПИЧЕСКИЕ ИЗМЕНЕНИЯ У ВЫСОКОПРОДУКТИВНЫХ БУЙВОЛИЦ ПРИ КЕТОЗЕ

М.Ф.ГЯНДЖАЕВ, доцент
АзСХА

Кетоз – нарушение углеводно – жирового обмена, характеризующееся накоплением в крови кетоновых /ацетоновых/ тел /кетонемия/, выделением их с молоком /кетонolakтия/, в повышенном количестве с мочой (кетонурия), уменьшением содержания сахара в крови /гипогликемия/. В настоящее время болезнь диагностируется во всех странах в том числе и в Азербайджане. С каждым годом интерес к кетозу возрастает, поскольку болезнь наносит большой экономический ущерб, особенно при нынешних условиях ведения животноводства. На

сегодняшний день за 15 лет исследований нами накоплен большой материал по вопросам этиологии, патогенеза, симптоматики, диагностики, лечения и профилактики кетоза высокопродуктивных буйволов. Однако в каждом из перечисленных аспектов имеется многое, что необходимо уточнить, выяснить, а также переосмыслить. Этим объясняется неослабевающий интерес к кетозу –заболеванию выросшему до большой экономической проблемы.

За период 1988-2003 год были рассмотрены вышеперечисленные аспекты при субклинической и клинической формах